

ALOHIDA EHTIYOJGA MUHTOJ O‘QUVCHILARNING IJTIMOIYLASHUVIGA TA’SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK VA IJTIMOIIY OMILLAR

Xusanova Azizaxon Maribjon qizi

Qo‘qon Davlat Universiteti

1-bosqich psixologiya mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: ushbu maqolada alohida ehtiyojga muhtoj o‘quvchilarning ijtimoiylashuv jarayoniga ta’sir etuvchi psixologik va ijtimoiy omillar tahlil qilingan. O‘quvchilarning o‘ziga bo‘lgan ishonchi, emotsional holati, motivatsiyasi hamda kognitiv rivojlanish darajasining ijtimoiylashuvdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, oila muhiti, maktab sharoiti, tengdoshlar bilan munosabatlar va jamiyatdagi stereotiplarning ta’siri ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: alohida ehtiyojli o‘quvchilar, ijtimoiylashuv, psixologik omillar, ijtimoiy omillar, inkluziv ta’lim, oila muhiti, maktab muhiti, emotsional holat, motivatsiya, kognitiv rivojlanish, tengdoshlar bilan munosabat, ijtimoiy moslashuv.

Zamonaviy ta’lim tizimida alohida ehtiyojga muhtoj o‘quvchilarni jamiyatga moslashtirish, ularning ijtimoiylashuv jarayonini qo‘llab-quvvatlash muhim masalalardan biridir. Ijtimoiylashuv — bu shaxsning jamiyat qoidalari, qadriyatlari va ijtimoiy tajribalarni o‘zlashtirish jarayonidir. Alohida ehtiyojga ega bolalar uchun bu jarayon ko‘pincha murakkab kechadi, chunki ular psixologik va ijtimoiy to‘siqlarga duch kelishadi. Alohida ehtiyojga muhtoj o‘quvchilar - bu jismoniy, aqliy, sensor yoki emotsional rivojlanishida o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lgan bolalardir. Ular maxsus pedagogik yondashuv, qo‘llab-quvvatlash va moslashtirilgan ta’lim sharoitlariga muhtoj bo‘ladilar.

Ijtimoiylashuv o‘quvchining: jamiyatda o‘z o‘rnini topishi, muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishi, mustaqil hayot kechirishga tayyorlanishi, ijtimoiy rollarni egallashi uchun muhim hisoblanadi.

Alohida ehtiyojli o‘quvchilar uchun ijtimoiylashuv nafaqat ta’lim, balki psixologik moslashuvning ham asosidir. Alohida ehtiyojli bolalarda ko‘pincha o‘ziga ishonch past bo‘ladi. Bu esa: muloqotdan qochish, faol ishtirok etmaslik, ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin. Depressiya, xavotir, qo‘rquv kabi holatlar ijtimoiylashuvni sekinlashtiradi. Bolaning ruhiy barqarorligi uning jamoadagi faoliyatiga bevosita ta’sir qiladi. O‘qishga va jamiyatga qo‘shilishga bo‘lgan ichki motivatsiya past bo‘lsa, o‘quvchi ijtimoiy jarayonlardan chetda qoladi.

Aqliy rivojlanish darajasi muloqot qilish, ijtimoiy qoidalarni tushunish va ularga amal qilishda muhim rol o‘ynaydi. Oila — bolaning birinchi ijtimoiy muhitidir. Quyidagilar muhim:

- ota-onaning qo‘llab-quvvatlashi,
- mehr va e’tibor,
- to‘g‘ri tarbiya uslubi.

Salbiy oilaviy muhit ijtimoiylashuvni qiyinlashtiradi.

Alohida ehtiyojga muhtoj o‘quvchilarning ijtimoiylashuvi ko‘plab psixologik va ijtimoiy omillarga bog‘liq murakkab jarayondir. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun oila, maktab va jamiyat birgalikda harakat qilishi lozim. To‘g‘ri yondashuv orqali bu o‘quvchilar jamiyatning faol va foydali a’zolariga aylanishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov Q.X. “Inson resurslarini boshqarish”. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
2. Yo‘ldoshev Sh.Sh. “Menejment asoslari”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Qodirov A.A. “Kadrlar menejmenti”. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
4. Tursunov B.O. “Zamonaviy boshqaruv nazariyasi”. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2022.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi. “Davlat boshqaruvi va menejment” o‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2021.

6. Rasulov A.R. “Personalni boshqarish”. – Toshkent: Fan, 2020.
7. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. – Toshkent: Ma’naviyat, qayta nashr, 2021.